

RENТА RODZINNA Z ZUS W ŚWIETLE PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ

Z a k ł a d U b e z p i e c z e ń S p o ł e c z n y c h

W razie śmierci osoby, która pracowała i podlegała ubezpieczeniom społecznym w Polsce, pozostali przy życiu członkowie jej rodziny mogą uzyskać prawo do renty rodzinnej z ZUS, o ile spełnią warunki określone w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych¹ (zwanej dalej „ustawą emerytalną”). Warunki nabycia prawa do renty rodzinnej z ZUS oraz zasady obliczania jej wysokości zostały omówione w odrębnej ulotce informacyjnej pt. *Renta rodzinna*, która jest dostępna w każdej jednostce Zakładu i na stronie www.zus.pl.

Jeżeli osoba zmarła pracowała nie tylko w Polsce, lecz także za granicą w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub w Szwajcarii, albo jeżeli osoba ubiegająca się o rentę rodzinną mieszka w jednym z tych państw, to w odniesieniu do tego świadczenia mają zastosowanie zasady unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Do kogo skierowana jest ulotka?

Niniejsza ulotka przeznaczona jest dla osób, które:

- ubiegają się o rentę rodzinną po śmierci osoby posiadającej okresy pracy (ubezpieczenia) w Polsce oraz okresy ubezpieczenia lub zamieszkania za granicą w państwach członkowskich (patrz: s. 2),
- mieszkają za granicą w państwach członkowskich i ubiegają się o rentę rodzinną po śmierci osoby posiadającej okresy pracy (ubezpieczenia) wyłącznie w Polsce,
- mieszkają za granicą w państwach członkowskich i są zainteresowane otrzymaniem przysługującej im renty rodzinnej z ZUS w państwie zamieszkania.

¹ Dziennik Ustaw z 2004 r. nr 39, poz. 353 z późn. zm.

Informacje zamieszczone w tej ulotce nie odnoszą się do rent rodzinnych z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, ponieważ koordynacja tych świadczeń oparta jest na innych zasadach.

W których państwach obowiązuje wspólnotowa koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego?

Unijna koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego obowiązuje w **państwach członkowskich Unii Europejskiej**, którymi są: Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania oraz Włochy.

Dla celów koordynacji za państwa członkowskie uznaje się również **państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego** nienależące do Unii Europejskiej: Islandię, Liechtenstein i Norwegię, a także **Szwajcarię**. Na państwa te rozciągnięto obowiązywanie unijnych przepisów o koordynacji.

Wymienione wyżej państwa nazywane są dalej „państwami członkowskimi”.

Kto korzysta ze wspólnotowej koordynacji w zakresie rent rodzinnych?

Z unijnej koordynacji w zakresie rent rodzinnych z ZUS korzystają **osoby z kręgu osób uprawnionych do renty rodzinnej** na podstawie ustawy emerytalnej – w tym dzieci, małżonek, rodzice – spełniające następujące warunki:

- są obywatelami państw członkowskich albo uchodźcami lub bezpaństwowcami (czyli osobami niemającymi obywatelstwa żadnego z państw), mieszkają na terytorium państw członkowskich i ubiegają się o rentę rodzinną po śmierci osób migrujących zarobkowo w obrębie państw członkowskich (niezależnie od obywatelstwa osób migrujących),
np. Polka ubiegająca się o rentę rodzinną po obywatelu ukraińskim, który przed śmiercią pracował i był ubezpieczony kolejno w Polsce, w Szwecji oraz w Irlandii,
- ubiegają się o rentę rodzinną po śmierci obywateli państw członkowskich (w tym obywateli polskich) oraz uchodźców lub bezpaństwowców zamieszkałych na terytorium państw członkowskich, migrujących zarobkowo w obrębie państw członkowskich (niezależnie od obywatelstwa osób ubiegających się o rentę),

np. Rosjanin ubiegający się o rentę rodzinną po obywatelce polskiej, która przed śmiercią pracowała i była ubezpieczona kolejno w Polsce, w Holandii oraz w Wielkiej Brytanii,

- *mieszkają na terytorium państwa członkowskiego i ubiegają się o rentę rodzinną po śmierci obywateli państw trzecich, tj. państw niebędących państwami członkowskimi (np. obywateli Ukrainy), migrujących zarobkowo w obrębie państw członkowskich i zamieszkałych przed śmiercią na terytorium jednego z państw członkowskich UE, poza Danią (niezależnie od obywatelstwa osób ubiegających się o rentę), np. Kanadyjczyk zamieszkały we Francji, ubiegający się o rentę rodzinną po obywatelce izraelskiej, która przed śmiercią zamieszkiwała we Francji oraz pracowała i była ubezpieczona kolejno w Polsce, w Hiszpanii oraz we Francji.*

Regulacje z zakresu koordynacji dotyczą osób ubiegających się o rentę rodzinną po osobach, które podlegały ubezpieczeniom społecznym w państwach członkowskich, wykonując szeroko rozumianą aktywność zawodową – w szczególności jako pracownicy, osoby prowadzące działalność na własny rachunek, osoby pracujące na podstawie umów cywilnoprawnych – lub na podstawie innych tytułów do ubezpieczeń społecznych.

Z koordynacji w zakresie rent rodzinnych korzysta zatem np. wdowa ubiegająca się o rentę rodzinną po mężu, który podlegał ubezpieczeniom społecznym w Irlandii jako pracownik, potem w Polsce jako zleceniobiorca, a następnie w Hiszpanii jako osoba wykonująca działalność na własny rachunek.

Równe traktowanie

Zgodnie z zasadą równego traktowania, osoba korzystająca ze wspólnotowej koordynacji powinna być traktowana w każdym państwie członkowskim tak samo jak obywatele tego państwa – zarówno wtedy, gdy ubiega się o rentę rodzinną w tym państwie, jak i w trakcie pobierania już nabytego świadczenia rentowego.

Renta rodzinna po zmarłym, który posiadał okresy ubezpieczenia w Polsce oraz okresy ubezpieczenia lub zamieszkania za granicą w innych państwach członkowskich

Unia Europejska nie ustanowiła dotychczas jednego ponadpaństwowego systemu zapewniającego renty rodzinne. Każde państwo członkowskie samodzielnie decyduje o tym, komu i po spełnieniu jakich warunków zapewnia rentę w razie śmierci żywiciela rodziny.

Emeryturę lub rentę nabywa się oddzielnie w każdym państwie członkowskim. Członek rodziny osoby, która pracowała i podlegała ubezpieczeniom w Polsce oraz w innych państwach członkowskich, **może uzyskać rentę rodzinną zarówno z Polski, jak i z innego państwa członkowskiego**, w którym osoba zmarła była uprzednio ubezpieczona, o ile spełnione zostaną warunki wymagane do przyznania renty w tych państwach (warunki nabycia prawa do renty rodzinnej z ZUS zostały omówione w ulotce pt. *Renta rodzinna*, która jest dostępna w każdej jednostce Zakładu i na stronie www.zus.pl).

Jeżeli zmarły, po którym może przysługiwać renta rodzinna, pracował przed śmiercią również za granicą w państwach członkowskich, osoby ubiegające się o rentę rodzinną po nim objęte są unijną koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego.

► **Ustalenie prawa do renty w każdym z państw członkowskich, w którym osoba zmarła była ubezpieczona lub posiadała okresy zamieszkania**

Jeżeli zmarła osoba przed śmiercią pracowała i podlegała ubezpieczeniom w Polsce oraz w innych państwach członkowskich, renta rodzinna po niej **może przysługiwać zarówno w Polsce, jak i w innych państwach członkowskich**, w których ta osoba podlegała ubezpieczeniom, o ile spełnione zostaną warunki wymagane do uzyskania renty w tych państwach.

Jeśli więc o rentę rodzinną ubiega się wdowa po ubezpieczonym (ewentualnie po emerycie lub renciście ZUS) posiadającym okresy pracy (ubezpieczenia) w Polsce, w Hiszpanii oraz w Niemczech, ustalenia uprawnień do rent rodzinnych dokonują równoległe instytucje ubezpieczeniowe każdego z tych państw. Po spełnieniu warunków kobieta ta może uzyskać oddzielną rentę rodzinną z każdego z tych państw.

W celu uzyskania prawa do renty rodzinnej z ZUS konieczne jest spełnienie warunków określonych w polskich przepisach prawnych:

- dotyczących zmarłego – wymagane jest, aby osoba zmarła w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, albo spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń,
- dotyczących osoby zainteresowanej uzyskaniem renty – wymagane jest, aby osoba ubiegająca się o rentę rodzinną spełniała warunki dotyczące np. wieku, niezdolności do pracy czy też inne warunki dotyczące członka rodziny wymienione w ustawie emerytalnej, a opisane we wspomnianej już ulotce pt. *Renta rodzinna*.

► **Uwzględnianie zagranicznych okresów ubezpieczenia lub zamieszkania**

Jak wspomniano wyżej, do uzyskania prawa do renty rodzinnej wymagane jest, aby osoba zmarła w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy albo spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Jeżeli osoba zmarła nie posiadała okresu ubezpieczenia (zamieszkania) wymaganego do uzyskania w danym państwie członkowskim świadczenia (emerytury, renty z tytułu nie-

zdolności do pracy), na podstawie którego ustalona może być renta rodzinna po tej osobie, wówczas uwzględnia się (dolicza, sumuje) również zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania) przebyte przez osobę zmarłą we wszystkich innych państwach członkowskich.

Sumowanie okresów ubezpieczenia lub zamieszkania posiadanych przez zmarłego dotyczy badania jego uprawnień do tych świadczeń, do których prawo uzależnione jest od określonej długości stażu. W celu przyznania renty rodzinnej okresy polskie i zagraniczne sumujemy zatem tylko wtedy, gdy badamy, czy zmarły spełniał warunki do:

- emerytury, do której prawo zależy od określonej długości okresów składkowych i nieskładkowych (emerytury z dotychczasowego systemu dla osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. czy wcześniejszej emerytury dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r.), bądź
- renty z tytułu niezdolności do pracy (niewypadkowej).

Jeśli zatem np. wdowiec oraz dziecko ubiegają się o rentę rodzinną z ZUS po zmarłej, która nie posiadała okresu ubezpieczenia w Polsce (składkowego i nieskładkowego) wymaganego do nabycia renty z tytułu niezdolności do pracy, wówczas ZUS weźmie pod uwagę (zsumuje) również zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania) przebyte przez zmarłą w innych państwach członkowskich (np. w Hiszpanii, Niemczech, Szwecji czy Portugalii) i sprawdzi, czy po doliczeniu zagranicznych okresów ubezpieczenia (zamieszkania) spełniła ona warunki nabycia renty z tytułu niezdolności do pracy, a w konsekwencji – czy możliwe jest przyznanie wdowcowi oraz dziecku renty rodzinnej w Polsce po tej osobie.

Zagraniczne okresy zamieszkania mogą zostać uwzględnione (zsumowane) przez ZUS dla celów rentowych tylko wtedy, gdy prawo państwa, w którym zmarła osoba zamieszkiwała, uzależnia przyznanie świadczeń emerytalno-rentowych od okresu zamieszkania na jego terytorium (tak jest np. w Danii i w Szwecji).

► **Obliczenie wysokości renty rodzinnej ustalonej z uwzględnieniem zagranicznych okresów**

Jeżeli do uzyskania prawa do renty rodzinnej w danym państwie członkowskim konieczne jest uwzględnienie zagranicznych okresów ubezpieczenia (zamieszkania) przebytych w innych państwach członkowskich przez zmarłego, z tytułu śmierci którego ustalana jest renta, to wysokość renty oblicza się w następujący sposób:

- w pierwszej kolejności instytucja państwa ustalającego rentę oblicza teoretyczną (pełną) kwotę renty, jaka przysługiwałaby osobie zainteresowanej, gdyby wszystkie okresy ubezpieczenia (zamieszkania) zmarłego zostały przebyte w państwie ustalającym świadczenie,
- następnie, na podstawie kwoty teoretycznej, instytucja ta oblicza rzeczywistą (częściową) kwotę renty, odpowiadającą stosunkowi okresów ubezpieczenia przebytych w państwie ustalającym świadczenie do sumy okresów ubezpieczenia przebytych we wszystkich branżach pod uwagę państwach członkowskich.

Tak obliczona kwota renty proporcjonalnej stanowi kwotę świadczenia należną osobie zainteresowanej.

Ustalając rentę rodzinną dla wdowy, ZUS stwierdził, że zmarły spełniał w chwili zgonu warunki do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy, na podstawie okresów ubezpieczenia wynoszących w Polsce 3 lata i w Hiszpanii 4 lata. W takim przypadku renta rodzinna zostanie obliczona w następujący sposób:

- najpierw ZUS obliczy kwotę teoretyczną (pełną) renty, jaką wdowa uzyskałaby, gdyby łączny okres ubezpieczenia zmarłego wynoszący 7 lat (w Polsce oraz w Hiszpanii) został przebyty przez niego w Polsce,
- następnie, na podstawie kwoty teoretycznej, zostanie obliczona przez ZUS rzeczywista (częściowa) kwota renty, odpowiadająca stosunkowi polskich okresów ubezpieczenia do sumy polskich i zagranicznych okresów ubezpieczenia; w tym przypadku będzie to 3/7 kwoty teoretycznej, ponieważ zmarły współmałżonek posiadał w Polsce 3-letni okres ubezpieczenia, natomiast łącznie, w Polsce i w Hiszpanii, miał 7-letni okres ubezpieczenia. ZUS przyzna wdowie taką proporcjonalną rentę rodzinną.

► **Obliczanie wysokości renty ustalonej bez konieczności uwzględnienia zagranicznych okresów ubezpieczenia lub zamieszkania zmarłego**

Jeżeli osoba zmarła miała ustalone prawo lub spełniała warunki do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy albo do emerytury z tzw. dotychczasowego systemu (zależnej od długości okresów składkowych i nieskładkowych), w oparciu o polskie okresy ubezpieczenia – czyli do uzyskania uprawnienia do renty rodzinnej nie zachodziła konieczność uwzględnienia zagranicznych okresów ubezpieczenia lub zamieszkania przebytych przez osobę zmarłą w innych państwach członkowskich – wówczas wysokość renty rodzinnej przysługującej po takiej osobie obliczana jest wyłącznie na podstawie okresów ubezpieczenia w Polsce (renta krajowa), z pominięciem okresów zagranicznych w innych państwach członkowskich.

Jednak w takim przypadku oblicza się dodatkowo kwotę renty, jaka przysługiwałaby na podstawie łączonych okresów ubezpieczenia (zamieszkania) osoby zmarłej (rentę proporcjonalną). Gdyby okazało się, że byłaby ona wyższa od kwoty renty obliczonej z uwzględnieniem tylko okresów ubezpieczenia w Polsce (renty krajowej), wówczas osobie zainteresowanej przyznawana jest renta proporcjonalna.

Jeżeli np. ZUS przyzna dziecku rentę rodzinną po zmarłej matce posiadającej wystarczający 21-letni okres ubezpieczenia w Polsce, ale mającej również 4-letni okres ubezpieczenia w Austrii oraz 3-letni okres ubezpieczenia w Niemczech, to obliczy wysokość świadczenia w następujący sposób:

- z jednej strony obliczy rentę na podstawie wyłącznie polskiego okresu ubezpieczenia zmarłej, wynoszącego 21 lat,
- z drugiej strony obliczy rentę proporcjonalną, na podstawie sumy okresów ubezpieczenia zmarłej w Polsce, w Austrii i w Niemczech, wynoszącej 28 lat, tj. najpierw obliczy teore-

tyczną kwotę renty na podstawie 28-letniego łącznego okresu ubezpieczenia zmarłej w tych trzech państwach członkowskich, a następnie obliczy rentę w wysokości proporcjonalnej, która w omawianym przypadku stanowi 21/28 kwoty teoretycznej,

- *następnie ZUS porówna kwoty ustalone w każdym z wariantów i przyzna świadczenie korzystniejsze dla dziecka.*

Omawiana zasada dotyczy sytuacji, gdy zmarły pobierał bądź spełniał warunki do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy albo do emerytury z tzw. dotychczasowego systemu, w którym prawo do świadczenia i jego wysokość zależą od długości okresów składkowych i nieskładkowych. Inaczej jest w przypadku, gdy zmarły pobierał tzw. nową emeryturę ze zreformowanego systemu bądź spełniał warunki do takiego świadczenia.

► **Obliczanie wysokości renty rodzinnej po zmarłym uprawnionym lub spełniającym warunki do nabycia prawa do nowej emerytury ze zreformowanego systemu**

Jak już powiedziano, do nabycia prawa do renty rodzinnej wymagane jest, aby zmarła osoba miała w chwili śmierci ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy albo spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

W przypadku osoby zmarłej, która podlegała zreformowanemu systemowi emerytalnemu, spełnienie warunków nabycia prawa do emerytury z ZUS nie wiąże się z koniecznością posiadania określonej długości okresów składkowych i nieskładkowych. W nowym systemie emerytalnym – dotyczącym osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które nie nabyły prawa do wcześniejszej emerytury – legitymowanie się określoną długością stażem nie jest wymagane do nabycia prawa do świadczenia.

Wysokość nowej emerytury stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia świadczenia przez średnie dalsze trwanie życia² dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego.

Podstawę obliczenia tej emerytury stanowi kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego (ustalanego za okresy ubezpieczenia w Polsce przebyte do dnia 31 grudnia 1998 r.) oraz zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne w Polsce, zewidencjonowanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury.

Powyższe oznacza, że przy ustalaniu renty rodzinnej po zmarłym spełniającym warunki do nowej emerytury, nie zachodzi potrzeba sumowania polskich i zagranicznych okresów ubezpieczenia (zamieszkania), a zatem w takich przypadkach nie

² Tablice trwania życia – uwzględniające średnie dalsze trwanie życia, wspólne dla kobiet i mężczyzn, wyrażone w miesiącach dla wieku ubezpieczonego – ogłasza corocznie Prezes Głównego Urzędu Statystycznego w Monitorze Polskim, w formie komunikatu.

ustala się renta rodzinnej w sposób proporcjonalny, o którym była mowa wcześniej. Członkowi rodziny ubiegającemu się o rentę rodzinną po takiej osobie zmarłej renta rodzinna ustalana jest na podstawie emerytury przysługującej zmarłemu, obliczonej na podstawie środków zewidencjonowanych na koncie emerytalnym w ZUS.

Ubezpieczeni urodzeni po 31 grudnia 1948 r., którzy nabywają prawo do emerytury ze zreformowanego systemu, a którzy wiek emerytalny – 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni – osiągają w latach 2009-2013, mają ustaloną emeryturę na tzw. zasadach mieszanych, tj. obliczaną częściowo na zasadach dotychczasowych, a częściowo na zreformowanych³. Emerytura taka składa się z dwóch części, które stanowią:

- odpowiedni dla danego roku procent emerytury obliczanej na dotychczasowych zasadach (czyli z wykorzystaniem kwoty bazowej, podstawy wymiaru świadczenia oraz wyliczeniem części uzależnionych od okresów składkowych i okresów nieskładkowych),
- odpowiedni dla danego roku procent emerytury obliczanej na zreformowanych zasadach (wynikającej z podzielenia środków zewidencjonowanych na koncie emerytalnym przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego).

Jeżeli renta rodzinna ustalana jest po zmarłym spełniającym warunki do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym⁴ obliczanej w sposób mieszany lub pobierającą taką emeryturę, a zmarły posiadał również okresy ubezpieczenia lub zamieszkania w innych państwach członkowskich, wysokość renty oblicza się – zgodnie z zasadą korzyści – w dwóch wariantach:

- z jednej strony oblicza się rentę rodzinną, na podstawie emerytury mieszanej, w tzw. wariantcie krajowym – co oznacza, że obliczając odpowiedni procent emerytury zmarłego, liczonej na dotychczasowych zasadach, uwzględnia się wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia,
- z drugiej strony oblicza się rentę rodzinną, na podstawie emerytury mieszanej, w tzw. wariantcie proporcjonalnym – co oznacza, że obliczając odpowiedni procent emerytury zmarłego liczonej na dotychczasowych zasadach, uwzględnia się, oprócz polskich okresów ubezpieczenia, także zagraniczne okresy ubezpieczenia lub zamieszkania

³ Proporcje obu części emerytury – tj. obliczanej na dotychczasowych zasadach (starej) i obliczanej na zreformowanych zasadach (nowej) – zależą od tego, w którym roku zostanie osiągnięty wiek emerytalny. I tak emerytura ta wynosi:

80% starej i 20% nowej emerytury, jeżeli wiek ten osiągnięto w 2009 r.

70% starej i 30% nowej emerytury – w 2010 r.

55% starej i 45% nowej emerytury – w 2011 r.

35% starej i 65% nowej emerytury – w 2012 r.

20% starej i 80% nowej emerytury – w 2013 r.

⁴ Powszechny wiek emerytalny wynosi 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

przebyte w państwach członkowskich, a następnie tę część emerytury zmarłego oblicza się proporcjonalnie, uwzględniając stosunek polskich okresów ubezpieczenia do sumy polskich i zagranicznych okresów przebytych przez zmarłego.

Następnie porównuje się kwoty renty rodzinnej uzyskane w powyższy sposób, w celu przyznania świadczenia w wysokości korzystniejszej dla osoby zainteresowanej.

Urodzona po 31 grudnia 1948 r. i spełniająca warunki do emerytury na zreformowanych zasadach kobieta, która wiek emerytalny 60 lat ukończyła w 2009 r. i posiadała 9-letni okres ubezpieczenia w Polsce oraz 10-letni okres ubezpieczenia w Austrii, osierociła córkę. Jeżeli ZUS przyzna dziecku rentę rodzinną po zmarłej matce, to obliczy wysokość świadczenia w następujący sposób:

- z jednej strony obliczy rentę rodzinną krajową, na podstawie emerytury mieszanej, na którą złożą się:
 - część renty rodzinnej liczona na podstawie 80% emerytury ustalonej na dotychczasowych zasadach⁵, z uwzględnieniem wyłącznie polskiego okresu ubezpieczenia zmarłej wynoszącego 9 lat (tj. emerytury liczonej w oparciu o kwotę bazową, podstawę wymiaru świadczenia oraz części uzależnione od długości okresów składkowych i okresów nieskładkowych),
 - część renty rodzinnej liczona na podstawie 20% emerytury ustalonej na zreformowanych zasadach (tj. emerytury wynikającej z podzielenia środków zewidencjonowanych na koncie emerytalnym przez średnie dalsze trwanie życia mające zastosowanie do osoby zmarłej);
- z drugiej strony obliczy rentę rodzinną **proporcjonalną**, na podstawie emerytury mieszanej, na którą złożą się:
 - część renty rodzinnej liczona na podstawie 80% emerytury ustalonej na dotychczasowych zasadach, z uwzględnieniem polskiego i austriackiego okresu ubezpieczenia zmarłej w wysokości proporcjonalnej (tj. najpierw ZUS obliczy teoretyczną kwotę renty na podstawie 19-letniego łącznego okresu ubezpieczenia zmarłej, w obu państwach członkowskich, a następnie obliczy część renty w wysokości proporcjonalnej, która w omawianym przypadku stanowi 9/19 kwoty teoretycznej),
 - część renty rodzinnej liczona na podstawie 20% emerytury ustalonej na zreformowanych zasadach (tj. emerytury wynikającej z podzielenia środków zewidencjonowanych na koncie emerytalnym przez średnie dalsze trwanie życia mające zastosowanie do zmarłej).

Następnie ZUS porówna kwoty ustalone w każdym z dwu wariantów i przyzna świadczenie korzystniejsze dla dziecka.

⁵ Procent emerytury ustalonej na dotychczasowych zasadach i procent emerytury ustalonej na zreformowanych zasadach – odpowiednio 80 i 20 – wynika z tego, że zmarła osiągnęła wiek emerytalny w 2009 r. (patrz: przypis 3).

► **Obliczanie wysokości renty rodzinnej po zmarłym uprawnionym lub spełniającym warunki do wcześniejszej emerytury obliczanej na tzw. zasadach mieszanych (art. 184 ustawy emerytalnej)**

Ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu niższego wieku – przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – jeżeli:

- 1) w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej, tj. w dniu 1 stycznia 1999 r. osiągnęli: • okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn • okres składkowy i nieskładkowy, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn, oraz
- 2) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wnioski o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa, oraz
- 3) rozwiązali stosunek pracy – w przypadku ubezpieczonych będących pracownikami.

Jeżeli osoba spełniająca warunki do tej emerytury ukończy obniżony wiek emerytalny w latach 2009-2013, wysokość świadczenia zostanie jej obliczona na zasadach mieszanych, jako: • odpowiedni dla danego roku procent emerytury obliczanej na dotychczasowych zasadach • odpowiedni dla danego roku procent emerytury obliczanej na zreformowanych zasadach.

Jeśli renta rodzinna ustalana jest po osobie, której do nabycia prawa do takiej wcześniejszej emerytury, liczonej w sposób mieszany, **konieczne było uwzględnienie zagranicznych okresów** ubezpieczenia lub zamieszkania bądź zagranicznych okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach, wysokość renty obliczana jest w tzw. wariancie proporcjonalnym. Oznacza to, że obliczając odpowiedni procent emerytury zmarłego liczonej na dotychczasowych zasadach, uwzględnia się, oprócz polskich okresów ubezpieczenia, także zagraniczne okresy ubezpieczenia lub zamieszkania w państwach członkowskich, a następnie tę część emerytury oblicza się w proporcji polskich okresów ubezpieczenia do sumy polskich i zagranicznych okresów zmarłego.

Jeżeli np. ZUS przyzna dziecku rentę rodzinną po urodzonym po 31 grudnia 1948 r. zmarłym ojcu, który wcześniejszy wiek emerytalny, tj. 60 lat, ukończył w 2009 r. (spełniał on warunki do nabycia emerytury w obniżonym wieku na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej), i któremu uwzględniono 15-letni okres ubezpieczenia w Polsce oraz 10-letni okres ubezpieczenia w Holandii, to renta rodzinna po zmarłym (stanowiąca odpowiedni procent świadczenia zmarłego), zostanie ustalona na podstawie:

- 80% emerytury liczonej na dotychczasowych zasadach, z uwzględnieniem polskiego i holenderskiego okresu ubezpieczenia zmarłego w wysokości proporcjonalnej (tj. najpierw

ZUS obliczy teoretyczną kwotę renty na podstawie 25-letniego łącznego okresu ubezpieczenia w obu państwach członkowskich, a następnie obliczy część renty w wysokości proporcjonalnej, która w omawianym przypadku stanowi 15/25 kwoty teoretycznej),

- 20% emerytury liczonej na zreformowanych zasadach (tj. emerytury stanowiącej równoważność kwoty będącej wynikiem podzielenia środków zewidencjonowanych na koncie emerytalnym zmarłego przez średnie dalsze trwanie życia mające zastosowanie do tego zmarłego).

Jeżeli natomiast renta rodzinna ustalana jest po osobie posiadającej zagraniczne okresy ubezpieczenia lub zamieszkania, ale w przypadku której do nabycia prawa do wymienionej emerytury **nie było konieczne uwzględnienie zagranicznych okresów**, wysokość renty oblicza się – zgodnie z zasadą korzyści – w dwóch wariantach:

- z jednej strony oblicza się rentę rodzinną na podstawie emerytury mieszanej w tzw. wariantcie krajowym – co oznacza, że obliczając odpowiedni procent emerytury zmarłego liczonej na dotychczasowych zasadach, uwzględnia się wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia,
- z drugiej strony oblicza się rentę rodzinną na podstawie emerytury mieszanej w tzw. wariantcie proporcjonalnym – co oznacza, że obliczając odpowiedni procent emerytury zmarłego, liczonej na dotychczasowych zasadach, uwzględnia się, oprócz polskich okresów ubezpieczenia, także zagraniczne okresy ubezpieczenia lub zamieszkania przebyte w państwach członkowskich, a następnie tę część emerytury zmarłego oblicza się proporcjonalnie, uwzględniając stosunek polskich okresów ubezpieczenia do sumy polskich i zagranicznych okresów przebytych przez zmarłego.

Następnie porównuje się uzyskane w powyższy sposób kwoty renty rodzinnej w celu przyznania świadczenia w wysokości korzystniejszej dla osoby zainteresowanej.

Jeżeli ubezpieczony osiągnie obniżony wiek wymagany do uzyskania wcześniejszej emerytury po 31 grudnia 2013 r., wysokość tej emerytury zostanie obliczona poprzez podzielenie środków zewidencjonowanych na koncie emerytalnym przez średnie dalsze trwanie życia mające zastosowanie do tej osoby. Renta rodzinna – obliczana po osobie spełniającej warunki lub pobierającej taką emeryturę – będzie obliczona jako odpowiedni procent świadczenia zmarłego. W tym przypadku, nawet jeśli zmarły był ubezpieczony (zamieszkiwał) za granicą w państwach członkowskich, nie będzie ustalana renta proporcjonalna.

► Okresy ubezpieczenia (zamieszkania) krótsze niż 1 rok

Jeżeli zmarła osoba w jednym z państw członkowskich pracowała (była ubezpieczona) bądź zamieszkiwała okres wynoszący mniej niż rok, to w państwie tym nie ustala się prawa do renty rodzinnej dla osób pozostałych przy życiu, jeżeli przepisy tego państwa nie przewidują przyznawania renty z tytułu tak krótkiego okresu ubezpieczenia (zamieszkania). Okres ten jednak nie przepada, bowiem w razie przyznania renty przez instytucję innego państwa członkowskiego jest ona zobowiąza-

na uwzględnić także ten krótki okres przy obliczaniu wysokości renty i wypłacać świadczenie także za ten okres.

Jeśli więc ktoś ubiega się o rentę np. po zmarłym, który oprócz okresów pracy (ubezpieczenia) w Polsce posiadał także okres krótszy niż rok ubezpieczenia w Holandii, z tytułu którego na podstawie przepisów holenderskich nie przysługuje renta, wówczas w razie przyznania renty rodzinnej w Polsce ZUS uwzględni w wysokości renty także ten holenderski okres ubezpieczenia (bez wyliczania kwoty proporcjonalnej).

Inaczej jest w sytuacji, gdy renta rodzinna obliczana jest po osobie spełniającej warunki do nowej emerytury ze zreformowanego systemu. W takim przypadku zagraniczny okres ubezpieczenia zmarłego krótszy niż rok, z tytułu którego nie przysługują świadczenia zagraniczne, uwzględniany jest wyłącznie przy ustalaniu kapitału początkowego danej osoby. Dotyczy to więc wyłącznie okresów zagranicznych przypadających przed 1 stycznia 1999 r. Kapitał początkowy brany jest następnie pod uwagę przy obliczaniu świadczenia zmarłego, jakim jest emerytura ze zreformowanego systemu lub odpowiednia część emerytury mieszanej zmarłego liczona na zreformowanych zasadach.

► Pobieranie przez rencistę ZUS emerytur i rent zagranicznych

W przypadku gdy osoba, której ustalono prawo do renty rodzinnej z ZUS, pobiera również emeryturę lub rentę z innego niż Polska państwa członkowskiego, to pobieranie tych świadczeń nie powoduje zmniejszenia ani zawieszenia prawa do renty z ZUS.

► Przyznawanie rent rodzinnych jako świadczenia dla sierot

Uprawnienia do renty rodzinnej rozpatrywane są przez instytucje wszystkich państw, w których zmarły był kiedykolwiek ubezpieczony, na zasadach analogicznych do obowiązujących przy rozpatrywaniu uprawnień do emerytury. Zasady te obowiązują również w przypadku ubiegania się o polską rentę rodzinną, zarówno na podstawie rozporządzenia nr 1408/71, jak i rozporządzenia nr 883/2004.

Małżonka obywatela austriackiego, który był ubezpieczony w Hiszpanii i w Polsce, złożyła wniosek o rentę rodzinną po mężu. Uprawnienia do renty rodzinnej ustalą instytucje każdego z państw, tj. Hiszpanii i Polski, na podstawie stosowanych przepisów krajowych, z uwzględnieniem przepisów rozporządzeń unijnych, analogicznie do zasad dotyczących równoległego rozpatrywania wniosku w sprawie emerytury (z zastosowaniem przepisów dotyczących uwzględniania – sumowania – okresów ubezpieczenia przy ustalaniu uprawnień do świadczeń, obliczania wysokości świadczenia według zasady pro rata temporis itd.). W efekcie zainteresowana może uzyskać prawo do częściowych rent rodzinnych z dwóch państw członkowskich.

WAŻNE

Na gruncie rozporządzenia nr 1408/71 specjalne regulacje w zakresie rent rodzinnych mają zastosowanie w przypadku, gdy o rentę rodzinną z ZUS ubiega się sierota (dziecko) pozostała po osobie zmarłej, która w jakimkolwiek czasie podlegała oprócz ustawodawstwa polskiego również ustawodawstwu takiego państwa członkowskiego, które nie przewiduje rent sierocych (rodzinnych), lecz wyłącznie zasiłki rodzinne lub specjalne zasiłki dla sierot. Zasiłki takie przewidują przepisy belgijskie, duńskie, francuskie, irlandzkie oraz brytyjskie.

W rozporządzeniu nr 883/2004 nie ma takich specjalnych regulacji. Ustalanie rent rodzinnych odbywa się zawsze na zasadach ogólnych.

Na gruncie dotychczasowego rozporządzenia nr 1408/71 zróżnicowana jest sytuacja prawna:

- wdów i wdowców oraz innych osób uprawnionych do renty rodzinnej innych niż dzieci – koordynacja rent rodzinnych przysługujących tym osobom odbywa się na zasadach ogólnych, analogicznych do emerytury,
- dzieci uprawnionych do renty rodzinnej, jeżeli zmarły nigdy nie podlegał ubezpieczeniom społecznym na podstawie przepisów belgijskich, duńskich, francuskich, irlandzkich oraz brytyjskich – koordynacja rent rodzinnych przysługujących tym osobom odbywa się na zasadach ogólnych, analogicznych do koordynacji emerytur,
- dzieci uprawnionych do renty rodzinnej, jeżeli zmarły podlegał ubezpieczeniu społecznym m.in. na podstawie przepisów belgijskich, duńskich, francuskich, irlandzkich oraz brytyjskich – koordynacja rent rodzinnych przysługujących tym osobom odbywa się w szczególności, opisany poniżej sposób.

Przepisy rozporządzenia nr 1408/71 przewidują szczególne zasady ustalania i wypłaty świadczeń dla dzieci (sierot) w sytuacji, gdy osoba zmarła, po której ma być ustalone prawo do świadczenia, posiadała okresy ubezpieczenia lub zamieszkania w państwach członkowskich, w tym w co najmniej jednym państwie członkowskim, w którym przewiduje się jedynie zasiłki rodzinne lub specjalne zasiłki dla sierot. Zgodnie z tymi specjalnymi regulacjami obowiązek wypłaty świadczeń dla sierot obciąża instytucję tylko jednego z państw członkowskich, w których zmarły przebył okresy ubezpieczenia lub zamieszkania.

Instytucją zobowiązaną do wypłaty świadczenia dla sieroty jest instytucja tego państwa członkowskiego, na terytorium którego zamieszkuje sierota, o ile prawo do świadczeń przysługuje jej w tym państwie.

W przypadku gdy zmarły nie był ubezpieczony w państwie, w którym zamieszkuje sierota, zobowiązaną do wypłaty świadczeń dla sierot jest instytucja państwa, w którym zmarły posiadał najdłuższe okresy ubezpieczenia lub zamieszkania, a w przypadku gdy okresy ubezpieczenia lub zamieszkania w różnych państwach członkowskich były równej długości – instytucja państwa, w którym okresy te zmarły przebył ostatnio.

Jeśli więc osoba zmarła, po której ma być ustalone prawo do świadczenia, posiadała okresy ubezpieczenia lub zamieszkania w Polsce oraz w państwie członkowskim, w którym przewiduje się jedynie zasiłki rodzinne lub specjalne zasiłki dla sierot (np. w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Belgii), a sierota ubiegająca się o świadczenia po nim mieszka:

- w Polsce – wówczas wypłaca się sierocie rentę rodzinną ustaloną na podstawie polskich przepisów prawnych,
- za granicą w innym państwie członkowskim – wówczas sierocie wypłaca się rentę rodzinną albo zasiłek rodzinny lub specjalny zasiłek dla sierot przysługujący na podstawie przepisów państwa zamieszkania.

Jednakże instytucje pozostałych państw członkowskich, w których zmarły posiadał okresy ubezpieczenia lub zamieszkania, także zobowiązane są do ustalenia świadczeń przysługujących sierocie z danego państwa, a następnie do zawieszenia wypłaty tych świadczeń do wysokości świadczeń dla sierot przysługujących z państwa zobowiązanego do ich wypłaty. Instytucje te wypłacają sierocie dodatki w wysokości odpowiadającej różnicy między kwotą własnego świadczenia a kwotą świadczenia przysługującego z państwa zobowiązanego do wypłaty świadczeń dla sierot.

Wniosek o rentę rodzinną złożyła mieszkająca we Francji sierota po pracowniku, który pracował kolejno w Polsce, w Niemczech i we Francji. Przepisy francuskie nie przewidują renty rodzinnej dla sieroty, natomiast przepisy polskie i niemieckie – tak.

Ustalenia uprawnień do świadczeń dokonała instytucja francuska, jako instytucja państwa zamieszkania sieroty, która przyznała wynikający z ustawodawstwa francuskiego zasiłek sierocy. Instytucje polska i niemiecka zawieszą w takim przypadku prawo do rent rodzinnych dla sieroty wynikające z ustawodawstwa polskiego i niemieckiego do wysokości francuskiego zasiłku sierocego. Oznacza to, że jeśli wysokość polskiej lub niemieckiej renty rodzinnej dla sieroty była wyższa od francuskiego zasiłku sierocego, instytucje polska lub niemiecka będą zobowiązane do wypłaty dodatku stanowiącego różnicę pomiędzy wysokością polskiej renty sieroczej lub niemieckiej renty sieroczej a wysokością francuskiego zasiłku sierocego.

Świadczenia ustalone w powyższy sposób dotyczą wyłącznie sytuacji, w której podstawę do rozpatrzenia wniosku stanowią postanowienia rozporządzenia nr 1408/71.

Renta rodzinna dla osób zamieszkałych w innych niż Polska państwach członkowskich, po zmarłym posiadającym wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia

Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego obejmuje także przypadki, w których zmarły posiadał wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia (pracował przed śmiercią jedynie w Polsce), a osoba ubiegająca się o rentę rodzinną po nim (np. małżonek, dziecko) mieszka w innym niż Polska państwie członkowskim.

W przypadku, gdy osoba zainteresowana uzyskaniem renty rodzinnej po zmarłym, który posiadał wyłącznie okresy ubezpieczenia (pracy) w Polsce mieszka za granicą w innym państwie członkowskim, ustalenie uprawnień do renty dokonywane jest wyłącznie przez polską instytucję właściwą, czyli tę, która jest w Polsce zobowiązana do rozpatrzenia danego wniosku (odpowiednio ZUS albo KRUS lub jeden z organów emerytalno-rentowych tzw. służb mundurowych).

Osoba taka może uzyskać rentę rodzinną w Polsce, o ile spełnia warunki wymagane do nabycia tego świadczenia, określone w polskich przepisach prawnych.

Ocena niezdolności do pracy dla celów rentowych

W przypadku gdy warunkiem uzyskania renty rodzinnej z ZUS jest niezdolność do pracy, oceny niezdolności do pracy, ustalenia jej stopnia, daty powstania, trwałości lub przewidywanego okresu trwania oraz innych okoliczności związanych z niezdolnością do pracy mających wpływ na prawo do renty dokonuje, w formie orzeczenia, lekarz orzecznik ZUS, a w razie zgłoszenia sprzeciwu od orzeczenia lekarza orzecznika ZUS – komisja lekarska ZUS.

Orzeczenie wydaje lekarz orzecznik także wtedy, gdy osoba ubiegająca się o świadczenie mieszka na stałe w innym państwie członkowskim. W takich przypadkach lekarz orzecznik ZUS dokonuje oceny niezdolności do pracy na podstawie opinii lekarskiej sporządzonej przez odpowiednią instytucję (lekarza) w państwie zamieszkania osoby zainteresowanej lub na podstawie dokumentacji dostarczonej przez osobę ubiegającą się o rentę.

Za niezdolną do pracy, dla celów przyznania renty z ZUS, uznaje się osobę, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania tej zdolności po przekwalifikowaniu.

Zgodnie z polskim ustawodawstwem wyróżnia się:

- całkowitą niezdolność do pracy – orzeczaną w przypadku osoby, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy – albo
- częściową niezdolność do pracy – orzeczaną w przypadku osoby, która utraciła w znacznym stopniu zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. U osoby, która wskutek naruszenia sprawności organizmu wymaga stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, stwierdza się niezdolność do samodzielnej egzystencji.

Podstawa wymiaru renty rodzinnej w przypadku, gdy zmarły – oprócz polskich okresów – posiadał również zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania)

Jeżeli renta rodzinna obliczana jest na podstawie – przysługującej osobie zmarłej – renty z tytułu niezdolności do pracy albo emerytury ustalanej na dotychczasowych zasadach (zależnej od długości okresów składkowych i nieskładkowych), wówczas konieczne jest ustalenie **podstawy wymiaru świadczenia** zmarłego.

Podstawę wymiaru renty rodzinnej – ustalonej po zmarłym posiadającym, poza polskimi okresami ubezpieczenia, również okresy ubezpieczenia (zamieszkania) przebyte w innych państwach członkowskich – stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (przed 1 stycznia 1999 r. – na ubezpieczenie społeczne), na podstawie polskich przepisów prawnych, z okresu kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez osobę zainteresowaną z 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zainteresowany złożył wniosek o rentę. Ustalając owe 10 lat kalendarzowych, nie uwzględnia się tych lat, w których zmarły przez cały rok pozostawał w ubezpieczeniu za granicą w państwach członkowskich.

Jeżeli w ciągu 20 lat poprzedzających bezpośrednio rok złożenia wniosku o rentę zmarły nie był ubezpieczony w Polsce, podstawę wymiaru renty stanowi przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (przed 1 stycznia 1999 r. – na ubezpieczenie społeczne), na podstawie polskich przepisów prawnych, z okresu kolejnych 10 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zmarły przystąpił po raz pierwszy do ubezpieczenia za granicą w państwie członkowskim.

Na wniosek osoby zainteresowanej podstawę wymiaru renty stanowić może także przeciętna podstawa wymiaru składki, na podstawie polskich przepisów prawnych, z okresu 20 lat kalendarzowych, przypadających przed rokiem złożenia wniosku o rentę, wybranych z całego okresu podlegania przez zmarłego ubezpieczeniom społecznym w Polsce.

Podstawa obliczenia renty rodzinnej w przypadku, gdy zmarły – oprócz polskich okresów – posiadał również zagraniczne okresy ubezpieczenia

Jeżeli renta rodzinna obliczana jest na podstawie – przysługującej osobie zmarłej – emerytury ustalanej na zreformowanych zasadach (niezależnej od długości okresów składkowych i nieskładkowych), wówczas konieczne jest ustalenie **podstawy obliczenia świadczenia** przysługującego zmarłemu.

Podstawę obliczenia emerytury należnej zmarłemu stanowi zgromadzona na koncie zmarłego kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego ustalonego za okresy sprzed 1999 r. oraz zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego za okres po 31 grudnia 1998 r. Aby ustalić rentę rodzinną, jako odpowiedni procent świadczenia zmarłego, oblicza się wysokość emerytury przysługującej zmarłemu. Wysokość ta odpowiada wynikowi podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku, który osiągnął zmarły.

Szczególne zasady ustalania rent wynikające z polsko-niemieckiej umowy z 1975 r.

W stosunkach polsko-niemieckich, obok przepisów unijnych dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, nadal jest stosowana polsko-niemiecka umowa z 1975 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym.

Zastosowanie tej umowy sprawia, że instytucją ubezpieczeniową obowiązującą do finansowania rent rodzinnych z tytułu okresów ubezpieczenia przebytych przez zmarłego w Polsce i w Niemczech przed 1 stycznia 1991 r. jest instytucja państwa zamieszkania wnioskodawcy (odpowiednio instytucja niemiecka albo instytucja polska, tj. ZUS), natomiast z tytułu okresów ubezpieczenia po 31 grudnia 1990 r. instytucja państwa, w którym okresy te przebyto.

Gdzie złożyć wniosek o rentę rodzinną?

Osoba ubiegająca się o rentę rodzinną po osobie zmarłej, posiadającej okresy ubezpieczenia (zamieszkania) w więcej niż jednym państwie członkowskim, wniosek o rentę rodzinną składa w instytucji ubezpieczeniowej **jednego pań-**

stwa członkowskiego. Nie ma więc konieczności składania wniosku odrębnie w każdym państwie.

Wniosek ten uruchamia automatycznie **równoczesne rozpatrywanie uprawnień do rent** we wszystkich państwach członkowskich, w których osoba zmarła podlegała ubezpieczeniom społecznym, a data złożenia wniosku jest wiążąca dla instytucji wszystkich zainteresowanych państw członkowskich.

- Jeżeli osoba zainteresowana **mieszka w Polsce**, a zmarły posiadał okresy ubezpieczenia w Polsce i w innych państwach członkowskich, wniosek o rentę rodzinną należy złożyć w polskiej instytucji ubezpieczeń społecznych (w ZUS, KRUS albo w organie emerytalno-rentowym tzw. służb mundurowych).
- Jeśli osoba zainteresowana **mieszka za granicą** w państwie członkowskim, a zmarły posiadał okresy ubezpieczenia w Polsce i w innych państwach członkowskich, w tym w państwie zamieszkania, wniosek o rentę składa w instytucji ubezpieczeń społecznych odpowiedzialnej za renty w państwie, w którym mieszka.
- Jeżeli osoba zainteresowana **mieszka za granicą** w państwie członkowskim, w którym zmarły nie posiadał okresów ubezpieczenia, ale miał okresy ubezpieczenia w Polsce i w innych państwach członkowskich, wniosek o rentę rodzinną należy złożyć w instytucji ubezpieczeń społecznych odpowiedzialnej za renty w państwie, w którym zmarły był ubezpieczony ostatnio. Wniosek można też złożyć za pośrednictwem instytucji ubezpieczeń społecznych państwa zamieszkania osoby zainteresowanej, a ta przekaże go do właściwej instytucji.
- Jeśli osoba zainteresowana **mieszka za granicą** w państwie członkowskim, a zmarły posiadał okresy ubezpieczenia wyłącznie w Polsce, wniosek o rentę rodzinną należy złożyć w polskiej instytucji właściwej w jej przypadku do rozpatrzenia tego wniosku. Wniosek można też złożyć za pośrednictwem instytucji ubezpieczeń społecznych państwa zamieszkania osoby zainteresowanej, a ta instytucja przekaże go do odpowiedniej instytucji polskiej.

Data złożenia wniosku w instytucji zagranicznej będzie w każdym przypadku wiążąca dla instytucji polskiej.

Jeśli wniosek o rentę rodzinną podlegającą koordynacji unijnej składany jest w instytucji zagranicznej państwa członkowskiego, instytucja ta zobowiązana jest m.in. do skompletowania wniosku o rentę rodzinną przysługującą na podstawie polskich przepisów i przekazania go do właściwej instytucji w Polsce.

Gdy wniosek o rentę rodzinną podlegającą koordynacji unijnej powinien zostać rozpatrzony w Polsce, konieczne jest zidentyfikowanie tej polskiej instytucji, która jest właściwa w odniesieniu do określonej osoby ubiegającej się o rentę rodzinną.

Wniosek o rentę **rozpatrywany jest przez ZUS**, jeżeli osoba zmarła była w Polsce **pracownikiem lub prowadziła pozarolniczą działalność na własny rachunek**.

Nie zawsze jednak wniosek rozpatruje ZUS. Nie jest on bowiem właściwy do rozpatrywania wniosków o rentę po osobach zmarłych, które podlegały w Polsce systemowi ubezpieczenia społecznego rolników, systemom zaopatrzeniowym służb mundurowych, a także systemom dla sędziów i prokuratorów. ZUS rozpatruje jednak wnioski o rentę rodzinną:

- po osobach zmarłych, które posiadały w Polsce okresy ubezpieczenia jako pracownicy lub osoby prowadzące pozarolniczą działalność na własny rachunek oraz jako rolnicy, jeżeli ostatnim polskim okresem jest okres ubezpieczenia jako pracownicy lub osoby prowadzące pozarolniczą działalność na własny rachunek,
- w niektórych przypadkach, gdy osoby zmarłe były funkcjonariuszami tzw. służb mundurowych (np. żołnierzami zawodowymi, funkcjonariuszami Policji, Państwowej Straży Pożarnej), jeżeli ostatnio przed śmiercią np. były w Polsce zatrudnione lub pracowały tu na własny rachunek.

W przypadku stwierdzenia, że rozpatrzenie konkretnego wniosku należy do właściwości ZUS, ustalenia prawa do renty dokonuje jedna z terenowych jednostek ZUS wyznaczonych do realizacji spraw emerytalno-rentowych podlegających koordynacji unijnej, tj.:

- **I Oddział ZUS w Łodzi** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Zamenhofa 2, 90-431 Łódź, tel. +48 42 638-29-67, +48 42 638-24-80) – jeżeli zmarły posiadał polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania), w tym ostatnio na Cyprze, w Grecji, w Hiszpanii, na Malcie, w Portugalii lub we Włoszech, albo jeżeli posiadał wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, a osoba zainteresowana uzyskaniem renty mieszka w jednym z wymienionych państw,
- **Oddział ZUS w Nowym Sączu** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Węgierska 11, 33-300 Nowy Sącz, +48 18 443-78-48, +48 18 443-54-46 wew. od 3302 do 3325 oraz 3424) – jeżeli zmarły posiadał polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania), w tym ostatnio w Czechach lub na Słowacji, albo jeżeli posiadał wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, a osoba zainteresowana uzyskaniem renty mieszka w jednym z wymienionych państw,
- **Oddział ZUS w Tarnowie** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Kościuszki 32, 33-100 Tarnów, tel. +48 14 621-43-71 do 74 wew. 306, 336, 362, 458, 459, 461) – jeżeli zmarły posiadał polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania), w tym ostatnio w Austrii, w Liechtensteinie, w Słowenii, na Węgrzech lub w Szwajcarii, albo jeżeli posiadał wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, a osoba zainteresowana uzyskaniem renty mieszka w jednym z wymienionych państw,
- **Oddział ZUS w Opolu** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Wrocławska 24, 45-701 Opole, tel. +48 77 451-16-81, +48 77 451-17-58, +48 77 451-17-61) – jeżeli zmarły posiadał polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania), w tym ostatnio w Niemczech, albo jeżeli posiadał wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, a osoba zainteresowana uzyskaniem renty mieszka w Niemczech,

- **Oddział ZUS w Szczecinie** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Matejki 22, 70-530 Szczecin, tel. +48 91 814-88-69) – jeżeli zmarły posiadał polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania), w tym ostatnio przebyte w Danii, w Estonii, w Finlandii, w Islandii, na Litwie, na Łotwie, w Norwegii lub w Szwecji, albo jeżeli posiadał wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, a osoba zainteresowana uzyskaniem renty mieszka w jednym z wymienionych państw,
- **I Oddział ZUS w Warszawie** – Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych (ul. Kasprówicza 151, 01-949 Warszawa, +48 22 569-36-04, +48 22 569-36-13, +48 22 569-35-93, +48 22 569-36-50) – jeżeli zmarły posiadał polskie i zagraniczne okresy ubezpieczenia (zamieszkania), w tym ostatnio przebyte w Belgii, w Bułgarii, we Francji, w Holandii, w Irlandii, w Luksemburgu, w Rumunii lub w Wielkiej Brytanii, albo jeżeli posiadał wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, a osoba zainteresowana uzyskaniem renty mieszka w jednym z wymienionych państw.

Osoba zamieszkała w Polsce wniosek o rentę może złożyć **bezpośrednio** we właściwej spośród wymienionych jednostek ZUS, albo też **za pośrednictwem najbliższej placówki ZUS w miejscu swojego zamieszkania**.

Jak sporządzić wniosek o rentę rodzinną kierowany do ZUS?

Jeśli wniosek o rentę rodzinną zgłaszany jest w ZUS (np. gdy osoba zainteresowana mieszka w Polsce), to jest on sporządzany zgodnie z polskimi przepisami. Można go złożyć na formularzu ZUS Rp-2 (*Wniosek o rentę rodzinną*), do którego należy dołączyć:

- formularz unijny E 207 PL (Informacje dotyczące przebiegu ubezpieczenia osoby ubezpieczonej) – wypełniony w punkcie 7 (informacja o okresach ubezpieczenia oraz zamieszkania przebytych przez zmarłego w poszczególnych państwach członkowskich) i czytelnie podpisany przez wnioskodawcę,
- dokumenty uzasadniające prawo do polskich świadczeń i obliczenie ich wysokości (m.in. dotyczące zmarłego legitymacje ubezpieczeniowe, świadectwa pracy, zaświadczenia ZUS Rp-7, wyciągi z akt stanu cywilnego, odpowiednią dokumentację medyczną),
- dokumenty, z których wynikają okresy ubezpieczenia (pracy, zamieszkania) zmarłego w innych niż Polska państwach członkowskich, ewentualnie numery jego zagranicznych ubezpieczeń, nazwy i adresy pracodawców oraz inne informacje pozwalające zidentyfikować zagraniczne instytucje, w których zmarły był ubezpieczony.

Składanie odwołań od decyzji ZUS w sprawach rent rodzinnych przez osoby zamieszkałe za granicą w państwach członkowskich

Odwołania od decyzji ZUS w sprawach rent rodzinnych składa się do właściwego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych za pośrednictwem tego organu rentowego ZUS, który wydał decyzję, w terminie miesiąca od dnia doręczenia tej decyzji.

Osoby zamieszkałe za granicą w państwach członkowskich odwołanie od decyzji ZUS mogą złożyć – w wyżej wymienionym terminie – także za pośrednictwem instytucji ubezpieczeń społecznych państwa zamieszkania. Instytucja ta prześle je do właściwej jednostki ZUS.

Prawo do ponownego rozpatrzenia decyzji w sprawach emerytur i rent, wydanych przez instytucje państw członkowskich

Na gruncie rozporządzenia nr 987/2009 wprowadzono dla osób zainteresowanych uzyskaniem emerytur i rent nowe uprawnienie – możliwość zgłoszenia wniosku o ponowne rozpatrzenie decyzji emerytalno-rentowych wydanych przez instytucje państw członkowskich, w sytuacji gdy między podjętymi decyzjami zachodzi wzajemna interakcja mająca negatywne skutki dla zainteresowanego.

Na mocy rozporządzenia nr 987/2009 każda instytucja powiadamia wnioskodawcę o podjętej przez siebie decyzji emerytalno-rentowej zgodnie z mającym zastosowanie ustawodawstwem. W każdej decyzji określone są środki zaskarżenia i terminy odwołania. Gdy tylko instytucja kontaktowa otrzyma informację o wszystkich decyzjach podjętych przez instytucje zainteresowane w sprawie emerytury/renty, przekazuje wnioskodawcy i pozostałym zainteresowanym instytucjom streszczenie tych decyzji. Wzór streszczenia określiła Komisja Administracyjna (organ pomocniczy Komisji Europejskiej). Jest to dokument przenośny P1. Instytucje ubezpieczeniowe w okresie przejściowym mogą przekazać osobie zainteresowanej również w innej formie zestawienie wydanych decyzji w sprawie emerytalno-rentowej.

Streszczenie przekazywane jest wnioskodawcy przez tzw. instytucję kontaktową (tą, która koordynuje postępowanie emerytalno-rentowe prowadzone w różnych państwach; zwykle jest to instytucja w państwie zamieszkania wnioskodawcy) w języku instytucji lub, na wniosek wnioskodawcy, w dowolnym języku wskazanym przez niego spośród urzędowych języków instytucji wspólnotowych określonych zgodnie

z art. 290 Traktatu Założycielskiego. Chodzi o poinformowanie wnioskodawcy o podjętych decyzjach w języku zrozumiałym dla niego.

Jeżeli po otrzymaniu streszczenia okaże się, iż wzajemne oddziaływanie decyzji podjętych przez dwie lub więcej instytucji może wpłynąć w sposób niekorzystny na prawa wnioskodawcy, wnioskodawca ma prawo do tego, by decyzje te zostały ponownie rozpatrzone przez zainteresowane instytucje. Wniosek o ponowne rozpatrzenie osoba zainteresowana powinna złożyć w terminie określonym w ustawodawstwie krajowym stosowanym przez instytucję, która wydała decyzję. Bieg terminów na złożenie tego wniosku rozpoczyna się z dniem otrzymania streszczenia przez zainteresowanego.

O wynikach ponownego rozpatrzenia decyzji wnioskodawca zostaje powiadomiony na piśmie.

Przykładem negatywnej dla zainteresowanego interakcji pomiędzy decyzjami może być sytuacja, gdy instytucja polska wydała decyzję odmawiającą prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z uwagi na krótszy niż 1 rok okres ubezpieczenia w Polsce, a instytucja innego państwa członkowskiego nie uwzględniła tego okresu przy ustalaniu przysługującej z tego państwa renty, mimo że powinna to uczynić.

Przez „ponowne rozpatrzenie” w rozumieniu art. 48 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009 w odniesieniu do polskiego ustawodawstwa stosowanego przez ZUS rozumie się ponowne ustalenie prawa lub wysokości świadczenia emerytalno-rentowego, o którym mowa w art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wniosek o ponowne rozpatrzenie decyzji podjętej przez ZUS można zgłosić w każdym momencie (nie ma ograniczeń czasowych). W wyniku rozpatrzenia wniosku o ponowne rozpatrzenie, ZUS wydaje decyzję w tej sprawie.

W razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż:

- od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy,
- za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

Wypłata renty rodzinnej osobie zamieszkałej za granicą w państwie członkowskim

Osoba uprawniona do renty rodzinnej z ZUS, mieszkająca za granicą w państwie członkowskim może otrzymywać swoje świadczenie zgodnie z dyspozycją złożoną w ZUS:

- w Polsce (na rachunek bankowy rencisty lub do rąk osoby upoważnionej przez rencistę zamieszkałej w Polsce) albo
- w państwie zamieszkania (na zagraniczny rachunek bankowy rencisty).

Osobie pobierającej rentę z ZUS zamieszkałej w innym państwie członkowskim, na jej wniosek, renta może być przekazywana (transferowana) przez ZUS do państwa zamieszkania. Wniosek o przekazywanie renty do państwa zamieszkania (transfer) można złożyć w tym oddziale ZUS, który przyznał lub wypłacał dotychczas to świadczenie. W takim przypadku obsługa wypłaty renty przekazywana **jest do jednej z sześciu terenowych jednostek ZUS wyznaczonych do realizacji spraw emerytalno-rentowych podlegających koordynacji unijnej**. Wniosek o transfer można złożyć też bezpośrednio we właściwej wyznaczonej jednostce ZUS.

Renta wypłacana jest co miesiąc w dniu ustalonym w decyzji ZUS jako termin płatności świadczenia. Gdy kwota renty przekazywanej za granicę do miejsca zamieszkania rencisty ZUS w państwie członkowskim jest niższa niż kwota najniższej emerytury, jej wypłata może odbywać się w terminach innych niż miesięczne (np. kwartalnie). Za dzień wypłaty renty przekazywanej za granicę uważa się dzień przekazania należności do banku.

Z kolei osoby uprawnione do renty z ZUS zamieszkałe w innym państwie niż państwo członkowskie (tj. w państwie trzecim) mogą otrzymywać swoje świadczenie wyłącznie w Polsce – na rachunek bankowy rencisty lub do rąk osoby upoważnionej przez rencistę zamieszkałej w Polsce. Wyjątek jednak stanowią renciści zamieszkali w państwach trzecich, z którymi Polskę łączy dwustronna umowa międzynarodowa w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, tj. w USA, Kanadzie, Australii, Korei Południowej, Serbii, Macedonii, Czarnogórze, Chorwacji, Bośni i Hercegowinie. Osoby takie mogą – na wniosek – mieć emeryturę transferowaną na zagraniczny rachunek bankowy emeryta w państwie zamieszkania.

Osobom zamieszkałym za granicą renta przekazywana jest – stosownie do przepisów podatkowych – bez pomniejszenia o zaliczkę na podatek dochodowy w Polsce (w kwotach brutto) albo po pomniejszeniu o zaliczkę na podatek dochodowy w Polsce (w kwotach netto) – w zależności od postanowień umów, łączących Polskę z państwem zamieszkania danego rencisty, w sprawie unikania podwójnego opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych. W celu uzyskania szczegółowych informacji na temat opodatkowania polskich emerytur osób zamieszkałych za granicą, a także zastosowania wobec tych osób umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, należy zwracać się do właściwego urzędu skarbowego. Informacje w tym zakresie można również uzyskać telefonicznie pod numerami Krajowej Informacji Podatkowej: 801-055-055 (z tel. stacjonarnych) oraz +48 22 330-03-30 (z tel. komórkowych).

W przypadku wystawienia renciście zamieszkałemu w innym państwie członkowskim przez polski Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) zaświadczenia E 121 PL potwierdzającego uprawnienia do korzystania ze świadczeń zdrowotnych w tym państwie na koszt NFZ, ren-

ta jest mu przekazywana po potrąceniu przez ZUS składki na ubezpieczenie zdrowotne. Składka ta odprowadzana jest do NFZ, a osoba, której ona dotyczy, ma prawo do korzystania na koszt NFZ ze świadczeń zdrowotnych za granicą na terytorium państw członkowskich. Szczegółowe informacje na ten temat można uzyskać w Mazowieckim Oddziale NFZ lub w Centrali NFZ. Szczegółowe informacje na temat rzeczowych świadczeń zdrowotnych dla osób objętych koordynacją unijną można uzyskać w Mazowieckim Oddziale NFZ lub w Centrali NFZ. Infolinia NFZ: tel. +48 22 572-60-42, e-mail: infolinia@nfz.gov.pl.

Wpływ przychodów osiągniętych z tytułu działalności prowadzonej za granicą w państwach członkowskich na prawo i wysokość renty pobieranej z ZUS

Osoby pobierające rentę rodzinną są zobowiązane do informowania ZUS o zarobkach i innych przychodach osiągniętych z tytułu działalności prowadzonej za granicą. Wysokość tych przychodów może mieć wpływ na kwotę przysługującej renty z ZUS. Jeżeli wysokość zagranicznych przychodów przekracza:

- 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia obowiązującego w Polsce, ale nie więcej niż 130% miesięcznego wynagrodzenia – renta ulega zmniejszeniu,
- 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia obowiązującego w Polsce – prawo do renty ulega zawieszeniu.

Renciści są zobowiązani do informowania jednostki ZUS, która wypłaca świadczenie, o osiągnięciu przychodu zarówno z działalności prowadzonej w Polsce, jak i za granicą.

Obowiązki rencistów względem ZUS

Renciści mają obowiązek informować jednostkę ZUS wypłacającą rentę o każdej okoliczności, która ma wpływ na uprawnienia do tego świadczenia lub jego wypłatę. Do okoliczności tych należą w szczególności: zmiany w zakresie danych personalnych (np. imienia, nazwiska) i adresowych, zmiana państwa zamieszkania, zmiana numeru rachunku bankowego, podjęcie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, osiągnięcie przychodu mającego wpływ na zawieszenie lub zmniejszenie renty (dotyczy to przychodu zarówno z działalności prowadzonej w Polsce, jak i za granicą), zakończenie nauki przez dziecko.

Osoby pobierające rentę rodzinną z ZUS są zobowiązane – na żądanie organu rentowego – do potwierdzania własnoręcznym podpisem istnienia dalszego prawa do pobierania tego świadczenia. Jednostka ZUS wypłacająca rentę osobom zamieszkałym za

granicą przesyła okresowo świadczeniobiorcom, do wypełnienia i odesłania do ZUS, formularz *Poświadczenie życia i zamieszkania*. Druki te dostępne są w serwisie www.zus.pl w formie pliku PDF.

Formularz ten powinien zostać wypełniony i własnoręcznie podpisany przez renciście, a w przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających lub utrudniających złożenie własnoręcznego podpisu – przez osobę sprawującą faktycznie opiekę nad nim. Własnoręczne złożenie podpisu przez daną osobę w obu przypadkach powinno zostać potwierdzone przez właściwy urząd lub osobę do tego upoważnioną w państwie zamieszkania wymienionych osób albo przez upoważnioną osobę w polskiej placówce dyplomatycznej lub konsularnej.

Gdzie można uzyskać więcej informacji?

Niniejsza ulotka ma charakter ogólny. Więcej informacji można uzyskać w:

- najbliższej jednostce terenowej ZUS,
- serwisie internetowym: www.zus.pl,
- terenowych jednostkach organizacyjnych ZUS wyznaczonych do realizacji spraw emerytalno-rentowych podlegających koordynacji unijnej, tj. w I Oddziale ZUS w Łodzi, Oddziale ZUS w Nowym Sączu, Oddziale ZUS w Tarnowie, Oddziale ZUS w Opolu, Oddziale ZUS w Szczecinie oraz I Oddziale ZUS w Warszawie,
- Departamencie Rent Zagranicznych, wykonującym w Centrali ZUS zadania instytucji łącznikowej w zakresie świadczeń emerytalno-rentowych podlegających koordynacji, współpracującym z zagranicznymi instytucjami łącznikowymi państw członkowskich (ul. Senatorska 10, 00-082 Warszawa).

► Możliwość zadawania pytań ZUS przez Internet

Na stronie e-Inspektoratu ZUS pod adresem <http://e-inspektorat.zus.pl> Zakład Ubezpieczeń Społecznych udostępnił usługę, która umożliwia składanie przez klientów zapytań i uzyskanie odpowiedzi z ZUS dotyczących świadczeń emerytalno-rentowych podlegających koordynacji unijnej i bilateralnej na podstawie umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym.

Usługa skierowana jest zarówno do **osób zamieszkałych w Polsce, jak i za granicą** zainteresowanych uzyskaniem informacji na temat zasad nabycia prawa do emerytur i rent, obliczania wysokości tych świadczeń osobom posiadającym okresy ubezpieczenia w Polsce i za granicą w państwach członkowskich UE/EOG/Szwajcarii oraz państwach, z którymi Polskę łączą umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu

społecznym, a także na temat zasad wypłaty i transferu nabytych świadczeń do państwa zamieszkania.

Usługa jest bezpłatna, dostępna po zarejestrowaniu lub uprzednim zalogowaniu się do serwisu.

O uzyskaniu odpowiedzi z ZUS użytkownik jest informowany za pomocą poczty elektronicznej.

Zadając pytanie, należy **wskazać państwo ostatniego zatrudnienia (ubezpieczenia) poza granicami Polski spośród listy państw członkowskich UE/EOG/Szwajcarii oraz państw, z którymi Polskę łączy umowa międzynarodowa o zabezpieczeniu społecznym.**

Można również bezpośrednio wskazać jednostkę ZUS, do której kierowane jest zapytanie.

Należy pamiętać, że sprawy emerytur i rent osób, które pracowały w Polsce i za granicą w państwach członkowskich UE/EOG/Szwajcarii oraz państwach, z którymi Polskę łączy umowa międzynarodowa o zabezpieczeniu społecznym, załatwiają wyznaczone przez Prezesa Zakładu jednostki realizujące umowy międzynarodowe.

Oddziały ZUS udzielające wyjaśnień w sprawach emerytur i rent podlegających koordynacji

Jednostka ZUS	Państwa w zakresie działalności tej jednostki ⁶
I Oddział ZUS w Łodzi Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych	Cypr, Grecja, Hiszpania, Malta, Portugalia, Włochy, Kanada, Korea Południowa
Oddział ZUS w Nowym Sączu Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych	Czechy, Słowacja, Australia
Oddział ZUS w Tarnowie Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych	Austria, Słowenia, Węgry, Liechtenstein, Szwajcaria
Oddział ZUS w Opolu Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych	Niemcy
Oddział ZUS w Szczecinie Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych	Dania, Estonia, Finlandia, Litwa, Łotwa, Szwecja, Islandia, Norwegia
I Oddział ZUS w Warszawie Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych	Belgia, Bułgaria, Francja, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Rumunia, Wielka Brytania, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Czarnogóra, Macedonia, Serbia, Stany Zjednoczone Ameryki

⁶ Sprawy osób, które posiadają wyłącznie polskie okresy ubezpieczenia, a mieszkają za granicą, rozpatrują jednostki odpowiednie ze względu na państwo zamieszkania tych osób. W odniesieniu do osób posiadających okresy ubezpieczenia polskie i zagraniczne właściwą jednostkę ustala się ze względu na państwo, w którym te osoby były ubezpieczone ostatnio.

Pytanie zadane przez klienta w ramach udostępnionej usługi trafi do pracowników odpowiedniej jednostki ZUS wyspecjalizowanej w sprawach emerytur i rent ustalanych na podstawie prawa unijnego lub dwustronnych umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym.

W ramach usługi osoby zainteresowane mogą kierować do ZUS pytania dotyczące:

- zasad nabywania prawa do emerytur i rent przez osoby posiadające okresy ubezpieczenia w Polsce i za granicą we wskazanych państwach,
- zasad obliczania wysokości takich emerytur i rent,
- zasad wypłaty oraz transferu tych świadczeń do państwa zamieszkania,
- procedur i formularzy stosowanych przy ubieganiu się o świadczenia z ZUS oraz z państw związanych umowami,
- innych kwestii związanych z obsługą spraw emerytalno-rentowych pozostających w kompetencji ZUS.

Osoba, której indywidualną sprawą już zajmuje się jedna z wyżej wymienionych jednostek (sprawa w toku postępowania), przy pomocy omawianej usługi może zwracać się do tej jednostki z zapytaniami dotyczącymi stanu sprawy, z prośbą o wyjaśnienia czy też uzyskanie innych wskazówek lub informacji od ZUS. Należy wówczas podać numer sprawy w jednostce, do której kierowane jest pytanie, a jeśli nie jest on jeszcze znany (np. gdy wniosek o emeryturę został złożony w zagranicznej instytucji, która miała go przesłać do ZUS), należy podać maksymalnie szczegółowe informacje na temat sprawy.

Podstawowe unijne akty prawne dotyczące koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. L 166 z 30 kwietnia 2004 r., s. 1-116),
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. L 284 z dnia 30 października 2009 r., s. 1-42).
- Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1408/71 z dnia 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego w stosunku do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin zamieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 149 z 5 lipca 1971 r. z późn. zm.).

- Rozporządzenie Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego w stosunku do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 74 z 27 marca 1972 r. z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 859/2003 z dnia 14 maja 2003 r. rozszerzające przepisy rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 i rozporządzenia (EWG) nr 574/72 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi przepisami wyłącznie ze względu na ich obywatelstwo (Dz. Urz. WE L 124 z 20 maja 2003 r.).
- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1231/2010 rozszerzającego rozporządzenie (WE) nr 883/2004 i rozporządzenie (WE) nr 987/2009 na obywateli państw trzecich, którzy nie są jeszcze objęci tymi rozporządzeniami jedynie ze względu na swoje obywatelstwo (Dz. Urz. UE L 344 z 29 grudnia 2010 r.).

Warszawa, styczeń 2011 r.

POLSKA NAGRODA JAKOŚCI
XVI edycja 2010
WYRÓŻNIENIE
 w kategorii:
ORGANIZACJE PUBLICZNE – ADMINISTRACJA

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Departament Rent Zagranicznych
 00-082 Warszawa, ul. Senatorska 10
 Skład i druk: Biuro Poligrafii ZUS w Warszawie. Nakł. 20 000 egz. Zam. nr 196/11